

7. Lecke: Az IS-LM modell

A hosszú távú modell megismerése után az elkövetkező néhány leckében megismerkedünk a rövid távú gazdasági ingadozások modelljével. Ezt a modellt John Maynard Keynes angol közgazdász nevével szokták asszociálni. Az ő 1936-ban kiadott „A foglalkoztatás, a kamat és a pénz általános elmélete” (röviden csak általános elmélet) című könyve volt az a közgazdasági munka, melyben a most kifejtésre kerülő elméletek először kezdtek formát ölteni. A nagy gazdasági világválság alkalmával Keynes számára nyilvánvalóvá vált, hogy a Say törvény nem működik tökéletesen, és hogy a kínálat nem mindig teremti meg a maga keresletét, vagyis hogy egy gazdaságban igenis létezhet, és nem csak átmeneti jelleggel túltermelés és elégtelen kereslet. A legjobb bizonyíték erre a korábban sosem tapasztalt mértékű és makacsul megmaradó munkanélküliség volt.

Keynes tehát arra kereste a magyarázatot, hogy hogyan lehet elégtelen kereslet egy gazdaságban, amelynek a következménye egy olyan nagy gazdasági visszaesés, a GDP olyan mértékű csökkenése, mint amit tapasztalt. Modelljének egyik sarokköve a rugalmatlan, vagy legalábbis nem tökéletesen és azonnal alkalmazkodó árak, és egy másik pedig a gazdaság kereslet-vezéreltsége. A gazdasági ingadozások, a GDP és a munkanélküliség (egymással ellentétes) föllendülése és visszaesése úgy válik magyarázhatóvá, hogyha megengedjük, hogy a kereslet szabja meg azt, hogy mekkora termelésre, és ebből kifolyólag foglalkoztatásra van szükség. Ha kereslet van, akkor meglesz hozzá a kínálat is, ha viszont kereslet nincsen, akkor a kínálat is elmarad. Így hát elsősorban az egyes piacokon a keresletet meghatározó tényezők azonosítása vált fontossá.

Az elkövetkező négy leckében ezt a rövid távú modellt fogjuk fölépíteni lépésről lépésre. Ezúttal nem az egyes problémaköröket vizsgáljuk majd meg külön-külön, mint ahogyan azt a hosszú távú modell esetében tettük, hanem fölépítünk egy modellt, amellyel végül mindezek a jelenségek magyarázhatóvá válnak. Így hát eleinte egy kissé öncélúnak tűnhet ez a modellépítés az Ön számára: mintha a különböző összefüggéseket, függvényeket, számításokat azért vezetnénk be, mert logikailag lehetségesek. Sajnos ezek a lépések szükségesek lesznek ahhoz, hogy a végére összeálljon az a komplex modell, amivel végső soron majd a különböző gazdaságpolitikai beavatkozások eszközeit, céljait és lehetőségeit meg tudjuk vizsgálni.

A 7. leckében az áru- és a pénzpiac rövid távú működésével ismertetem meg az úgynevezett IS-LM modellen keresztül. Az árupiacon és a pénzpiacon egyaránt a kereslet-vezéreltség gondolata lesz a fő vezetőfonal: megvizsgáljuk a két piac keresleti és kínálati oldalát, és az egyensúlyt. Az árupiacon a jövedelemszint, a pénzpiacon pedig a kamatlábnak a szintje lesz az, ami egyensúlyt teremt. Előre vetítve a későbbieket, megvizsgáljuk azt is, hogy a kormányzat fiskális politikája és a jegybank monetáris politikája hogyan hat a változók egyensúlyi értékeire.

A rövid távú modell felépítésénél azt tartjuk szem előtt, hogy a GDP-ben megfigyelhető emelkedés-visszaesés váltakozásának a magyarázatát keressük, vagyis hogy a GDP nem lehet olyan „külső adottság”, mint a hosszú távú modell esetében volt.

Keynes elmélete egyébiránt ahhoz vezetett, hogy az ennek mentén megfogalmazott és például az Egyesült Államokban New Deal néven alkalmazott gazdaságpolitika sikeresen kivezette a fejlődő világot a nagy gazdasági világválságból. Természetesen mivel ahogyan már korábban említettem, a nemzetgazdaságtok folyamatosan fejlődő és változó rendszerek, a problémák ezzel nem oldódtak meg örökre, csak más jellegűek léptek a helyükbe. A keynesi gazdaságpolitikai ajánlások egészen a 70-es évek közepéig egészen jó hatásfokkal segítettek a gazdasági problémák megoldásában a fejlett piacgazdaságokban.

Ebben a leckében először az árupiaci egyensúly alapjául szolgáló jövedelem-kiadási modellel ismertetem meg, majd végtelen sok lehetséges árupiaci egyensúlyt megjelenítő IS-görbéről lesz szó. Ezután a pénzpiaci likviditás-preferencia elméleten keresztül a szintén végtelenül sok lehetséges pénzpiaci egyensúlyt leíró LM-görbéhez jutunk el. Természetesen a számítások sem maradhatnak el a lecke végén.

A lecke végére Ön:

- *Megérti, hogy mi a különbség az a priori és az a posteriori egyenlőség között.*
- *Megérti az árupiac működési logikáját és annak magyarázatát, hogy hogyan lehetséges az, hogy az egyensúlyi jövedelemszint hol alacsonyabb, hol magasabb.*
- *Megismeri egy újabb területen a multiplikálódás működését.*
- *Megtudja, hogy hogyan lehetséges az, hogy az áru- és a pénzpiac végtelenül sok lehetséges módon kerülhet egyensúlyba.*

Bővebben: Mankiw 9. fejezet

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
KÖZGAZDÁSZ KÉPZÉS
TÁVOKTATÁSI TAGOZAT
LECKESOROZAT
COPYRIGHT © SZTE GTK 2017/2018

A LECKE TARTALMA, ILLETVE ALKOTÓ ELEMEI ELŐZETES,
ÍRÁSBELI ENGEDÉLY MELLETT HASZNÁLHATÓK FEL.

JELLEN TÁNYAG
A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEMEN KÉSZÜLT
AZ EURÓPAI UNIÓ TÁMOGATÁSÁVAL.
PROJEKT AZONOSÍTÓ: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE